

TEKST TESSA VERHEUL
 BEELD RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

Het kunstwerk als popster

Details:

Onderzoek uitgevoerd op: een donderdagmiddag in december.

Publiek: internationale toeristen maar ook genoeg Nederlanders, jong en oud.

Kijkduur: 1-8 minuten.

Citaten:

'Dit vind ik echt een mooi schilderij.'

'Zij kijkt niet vrolijk.'

'Net echt.'

'Je ziet wel dat hij echt aandacht besteedt aan de details.'

'Ik vind al deze Vermeers mooi.'

'Volgens mij is hij heel arm gestorven.'

'Dit is wel heel fijn geschilderd.'

'De dochter van een sjeik in Dubai koopt nu al dit soort werken.'

Een bekend kunstwerk in een museum bekijken is een ervaring die niet zo gek veel verschilt van het moment waarop je een bekende acteur of muzikant tegenkomt. Er wordt nog net niet gegild in de eregalerij van het Rijksmuseum, maar verder zijn de gelijkenissen treffend. Ten eerste blijkt het kunstwerk dat we deze keer bekijken, net als veel acteurs, kleiner dan je verwacht. *Het Melkmeisje* van Johannes Vermeer (1632-1675), dat hij omstreeks 1660 schilderde, is 45,5 cm bij 41 cm. Opmerkingen als 'Jeetje, ik dacht dat dit schilderij veel groter zou zijn' en 'Wat is ze klein' zijn dan ook niet van de lucht. Ten tweede trekt bijna elke museumbezoeker zijn camera om het schilderij te fotograferen, het liefst gaan ze mét het doek op de foto. Nu zijn er cultuurpessimisten die stellen dat hierdoor de verheffende werking van kunst verloren gaat, maar feit is wel dat er bijna in geen ander museum zoveel over kunst gesproken wordt als in het Rijks. Een gezellig ge-roezemoes stijgt op.

Het is dus even dringen, maar dan zie je wel met hoeveel precisie en aandacht voor detail Vermeer het meisje heeft geschilderd. Ze staat in een keuken en giet melk in een schaal. Op de tafel liggen verschillende broden uitgestald. In tegenstelling tot veel andere scènes van Vermeer zien we hier niet iemand van hogere komaf; haar kleren verraden zij een dienstmeisje is, bezig met het bereiden van het ontbijt voor een ander.

Het licht valt via het raam links naar binnen en is bepalend voor de compositie. Door het contrast tussen licht en schaduw wordt het doek als het ware met een diagonale lijn van linksboven naar rechtsonder in tweeën gedeeld, waarmee de schilder onze blik stuurt. Van haar gezicht naar

haar armen, via de handen naar het middelpunt, de kan met melk. Met grove streken geeft Vermeer de lichtval op de onderarmen van het meisje weer, terwijl hij met minuscule stipjes de zaadjes op het brood en de knoopjes op haar jurk schildert. Ook de rieten mand en het koperen bakje zijn met zoveel verfijning geschilderd, dat ze levensecht lijken. Links van het gezicht van het meisje bevindt zich een zwart stipje op de muur, dat Vermeer als verdwijnpunt gebruikt om het perspectief kloppend te krijgen.

In de zestiende en zeventiende eeuw was het alledaagse huiselijke tafereel een dankbaar onderwerp voor veel schilders. Perfect om hun expertise in het schilderen van figuren te combineren met het stilleven. Anders dan zijn tijdgenoten schilderde Vermeer bijna altijd een of hooguit twee personen, waardoor alle aandacht op de details komt te liggen. We zien geen huishouden van Jan Steen maar verstilling en op-perste concentratie, op zo'n manier geschilderd dat het meisje volgens sommigen eerder op een heilige dan op een dienstmeid lijkt.

Volledig passend bij hun sterrenstatus hebben zijn schilderijen in de eregalerij hun eigen merchandise. 'You can buy a copy downstairs in the shop', zegt een man tegen zijn vriendin, om haar te overtuigen verder te lopen. Maar iedereen weet dat, net als bij Madame Tussauds, een kopie nooit zo mooi is als het origineel.

Johannes Vermeer – *Het Melkmeisje* (circa 1660)
 Rijksmuseum, Amsterdam
 Toegang: € 15,- / Met CJP-pas € 7,50
 rijksmuseum.nl